

tiquades, són en realitat molt més a prop dels sentits originaris d'INDAGINEM: «paso cercado con maderas por donde anda la gente» (1406-12), «revolución de un cuerpo celeste (sol, planeta etc.) en su órbita» (1438), «plataforma alrededor y en lo alto de una torre donde podía estar la gente» (Fz. de Oviedo), «paseo alrededor de una iglesia donde hacían sus contrataciones los mercaderes» (en *Guzmán de Alfarache*), «senda para pasearse por un jardín» (S. XVI), «faja circular alrededor de una noria por donde dan vueltas las caballerías», «acera a lo largo de una vía», «corredor o sitio destinado para andar» etc. Els sentits del català (*a*)*naia* 'galeria', 'passadís' mostren esglaons semàntics més avançats que apareixen també en algunes accepcions del mot castellà.

En la paraula catalana el sentit de 'galeria' o 'corredor' és implícit des dels primers exemples. Així en una carta de Pere III (c. 1360?): «Nos estant en la *naia* del Real, tinent la porta de la dita *naia* tancada, cridàvem aytant com podfem» (*DAG.*), i en aquests dos exemples de 1405 de Barcelona que *AlcM* cita del mateix text: «Tota vegada que n'haia fets e acabats dos croers ab les *naies*» i «Que hagen a pehimentar les dites deu voltes e *anayes* de dos pehiments», i en aquest exemple de 1453 de València: «en descobrir e tornar a cobrir un troç de la *anaya* del apartament de la Sra. Reyna» (*AlcM*, s. v. *naia* i *anaia*). Trobem la variant *nalla* en un doc. de 1361 relacionat amb el procés contra Bernat de Cabrera on sembla designar 'galeria amb baranes': «quan lo Rey e los altres demunt dits exiren del dit parlament posaren-se apitronats en una *nayla*» (*CoDoACA* xxxiv, 16).⁵ En el següent passatge del *Tirant* sembla significar 'galeria o tribuna dins una sala': «Hauia entorn *nayes* hon se mostraven àngels tots vestits de blanch» (cap. 48); després apareix en un altre text valencià (fi S. xv), *Scachs d'Amor* (*AlcM*) i en el *TbPu*, d'OPou, publicat a València (1575), on ja clarament es tracta d'un corredor porticat: «Los pasejadores de la claustra, o les *nayas*. Porticus, xistus», «Claustra, o pati que té tres *nayes* o corredors. Perystilum a tribus lateribus porticum habens» (p. 12). D'altra banda, en un document de 1439 d'Igualada designa 'barana (d'un pont)': «Fer sien tenguts lo pont de pedra ab archs e ab *nayes*» (*AlcM*).

Actualment té molta vitalitat a València i Mallorca on els sentits antics han continuat amb poc més o menys mateixos valors: al Marquesat de Dènia designa 'la galeria porticada del riurau', a Xàbia 'galeria o porxo que precedeix la casa de camp' i a Mirafior (Gata) JCoromines el va registrar com a 'terrasseta coberta per una arcada d'un xalet' (1963). Escrig (1851) dóna *naya* «palco» i de fet *naies* es diuen d'una espècie de llotja consistent en uns balcons de la plaça de toros de València,⁶ i d'Alcúdia de Carlet (1962);⁷ a Alcoi i Bocairent significa 'arrambador o barana d'escala' (*AlcM*). Cabrera, *Vocabulari val.-cast.* (València 1868) duu *nayeta* com a 'espècie d'entresol que tenien els pisos baixos d'algunes cases de comerç', i segons *DAG.* a València *naieta* es diu de 'habitació molt petita'.⁸ De Mallorca *AlcM* inclou *anaia*⁹ com a 'replà

llarg com una galeria', registrat amb variant *naia* a Pollença; el mateix diccionari duu la interessant variant *neia* (amb è oberta) de Palma amb la definició 'replà gran o passadís volat'; a més, notem que Figuera (1840) donava *naya* en el sentit de 'pont d'un carrer a l'altre'. A Migjorn Gran (Men.) *naia* és 'volta d'aresta que, a l'ull de l'escala, sosté el passadís que enllaça la vorada d'un pis amb un de superior' (*BDC* xx, 206). A la perifèria de la zona catalana documentem: aragonès *naya* «galeria, en palacio, iglesia etc.» (Peralta, Borao), igual a Sogorb (Torres Fornés); la variant *nalla* que hem vist en el doc. de 1361 (supra) reapareix a Múrcia com a «mesa de escalera, rellano» (Sevilla), però *naya* id. (GaSoriano).¹⁰ En aranès (*a*)*nèira* designa 'entrada o rebedor d'una casa'.

Notem que *naia* en els sentits de 'galeria', 'passadís' o 'replà de l'escala' etc., no és conegut avui en el llenguatge viu del Principat. D'altra banda, la seva gran vitalitat a una zona mossàrab com a València, on es documenta des del període antic, i a Mallorca, que és una altra zona mossàrab, suggereix fortament que era mot d'aquest origen. Així i tot, a l'època medieval devia tenir cert ús també en el Principat a judicar per la seva presència en alguns documents procedents d'allí (Barcelona, Igualada etc.), però era molt probablement una aportació del Sud com a un terme arquitectònic i sense arrels pregonas. Això no vol dir, tanmateix, que *ANDAGINE, les descendències del qual trobem a tota la zona occitana i hispànica, no hagi existit mai en les terres de la Catalunya Vella. El cas és que *naia* que hem esmentat amb un significat semblant als ultrapi-rinencs com 'caminoi o ratlla que marca la divisió entre dues propietats' és viu avui en alguns punts del Principat i no dubtem que es tracta d'una deixalla d'un mot molt més usat a l'època antiga. *DAG.* el va recollir a St. Llorenç del Munt i *AlcM* a Castellbisbal (Vallès); Griera el dóna com a 'el cairat més gros que hi ha a la façana d'una casa' (*BDC* xx, 206) i com a 'la carena de la teulada' a Llofriu (ib.) i *AlcM* a Palafrugell. Aquestes darreres accepcions són evidentment una extensió del sentit de 'caminoi o ratlla de divisió', amb què ens vàrem donar en el centre.

En l'aspecte fonètic, el resultat mossàrab de PLANTAGINE > *plantain* ens mostra que una solució *-ain* < -AGINEM era normal en aquesta llengua, però com que en mossàrab el grup -ND- sol conservar-se hauríem esperat més aviat *andaina. D'altra banda, en català mateix encara que -AGINEM hauria donat normalment *-age*, un resultat *-aina* no era del tot desconegut com ho ens prova *flumaire* (d'un més antic *flumaine) < FLUM-AGINE; veg. a més l'article *andana* en aquest diccionari (I, 305.37). Així, doncs, *anaia* correspon més aviat a una solució del Nord que del Sud mossàrab, i devia haver passat per les etapes següents: *ANDAGINA > *anaina > *anaya, i després per una dissimilació causada per la primera nasal *anaia*; la variant *nalla* que hem documentat en el doc. de 1361 es deu a un altre tipus de dissimilació. Aquestes solucions s'havien produït en gascò també com hem vist amunt. Tot això suggereix que la forma originària del Sud fou anive-